Lausunto valtion talousarvioesityksestä vuodelle 2026

(Momentit 32.30.64 – EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen, sekä ELY-keskusten muutos elinvoimakeskuksiksi)

Pohjois-Savon liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa valtion vuoden 2026 talousarvioesityksestä. Esitys sisältää aluekehittämisen ja aluehallinnon kannalta merkittäviä kokonaisuuksia Itä-Suomen elinvoiman ja kasvun näkökulmasta.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen (momentti 32.30.64)

Pohjois-Savon liitto korostaa, että EU:n alue- ja rakennepolitiikka on keskeisin väline Itä-Suomen aluekehityksen, elinvoiman ja kilpailukyvyn vahvistamisessa. Ohjelmien kautta mahdollistetaan elinvoiman kehittäminen maakunnissa, yritysten kilpailukyvyn parantaminen ja uuden liiketoiminnan syntyminen. Sen turvaaminen valtion talousarviossa on tärkeää.

Erityisen tärkeää on, että alue- ja rakennepolitiikan kokonaisuudessa säilyy elinvoiman ja alueellisen kehittämisen näkökulma, vaikka ohjelmiin on väliarvioinnissa sisällytetty myös uusia painotuksia, sotilaallisen liikkuvuuden ja puolustusteollisuuden tukemista. Nämä uudet teemat ovat tärkeitä, mutta ne eivät saa syrjäyttää alueellisen kasvun, osaamisen ja työllisyyden kehittämistä, jotka ovat EU:n aluepolitiikan perusta. Väliarviointi olisi antanut Suomelle mahdollisuuden ottaa käyttöön myös asumisen ja vesijärjestelmään liittyviä toimia, joilla olisi ollut elinvoimaa tukevia vaikutuksia, vaikka asumiseen liittyvät ratkaisut halutaan pitää kansallisessa päätösvallassa, voisi ohjelmapolitiikan osalta tarttua myös näihin erittäin merkittäviin elinvoimaa tukeviin kehittämismahdollisuuksiin.

Väliarvioinnin yhteydessä toteutettava ohjelmanmuutos, tuo ohjelmiin lisää toteutusaikaa, mutta vähentää välittävien toimielinten kasvua tukevia myöntövaltuuksia ja voi tuoda myös tehottomuutta rahoituksen hallinnointiin uusien rahoituskriteerien ja EURA-järjestelmän kehittämisen vaatimuksista.

Pohjois-Savon liitto kiittää Itäisen Suomen ohjelman nostamista esiin osana kansallista aluekehittämisen kokonaisuutta ja painottaa, että ohjelman rahoitusta ja pitkäjänteisyyttä tulee edelleen vahvistaa. Itäisen Suomen kehittämisohjelman tavoitteet – saavutettavuuden parantaminen, yritystoiminnan uudistaminen ja väestön osaamistason vahvistaminen – ovat ratkaisevia koko maan tasapainoisen kehityksen kannalta. Ohjelman rahoitusta tulisi edelleen vahvistaa.

Lisäksi Pohjois-Savon liitto korostaa aluekehityskeskustelujen ja suoran vuorovaikutuksen merkitystä valtion ja alueiden välillä. Rakentava, jatkuva vuoropuhelu on tärkeää, jotta

rahoituksen suuntaaminen vastaa todellisia alueellisia tarpeita ja edistää kasvua, työllisyyttä ja hyvinvointia koko maassa.

ELY-keskusten muutos elinvoimakeskuksiksi

Pohjois-Savon liitto pitää valtion aluehallinnon kehittämistä ja elinvoimakeskusten perustamista mahdollisuutena vahvistaa valtion ja alueiden välistä yhteistyötä sekä tukea aluekehittämisen kokonaisuutta.

Elinvoimakeskukset ovat keskeisiä yhteistyökumppaneita Pohjois-Savon liitolle ja muille maakunnille, ja niiden rooli aluekehityksen toimeenpanossa on keskeinen. Pohjois-Savon liitto korostaa, että elinvoimakeskusten resurssit aluekehittämisen tehtävissä tulee turvata, jotta ne voivat toimia aidosti vaikuttavasti osana alueellista verkostoa.

Kulttuuriympäristön vaaliminen ja kaavoitustyön ohjaus ja tukeminen kunnissa vaativat paikallista tuntemusta. On tärkeää, että elinvoimakeskusten on mahdollista tukea kuntia työssään yhdessä maakuntien liittojen kanssa.

Liikennejärjestelmän kehittämisen tehtävät eriytyvät, olisi tärkeää säilyttää kokonaiskuva liikennejärjestelmän kehittämisestä maakuntatasolla.

Maakuntien rooli aluekehittämisessä säilyy ja olisi tärkeää, että elinvoimakeskuksilla olisi mahdollisuus vaikuttavaan ja asiantuntemusta tuottavaan läsnäoloon maakunnissa.

Elinvoimakeskusten perustaminen luo myös vahvan pohjan valtion muiden aluehallinnon palveluiden saatavuudelle – erityisesti kasvurahoituksen ja investointien toteutumiseksi alueilla. Kunnilla on keskeinen rooli aluekehittämisessä perustuslain 120 § turvaa kunnallisen itsehallinnon, jonka puitteissa kunnat vastaavat alueensa kehittämisestä ja voivat omilla päätöksillään edistää paikallista taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista hyvinvointia. Kasvu syntyy elinvoimaisista kunnista ja yrityksistä, ja siksi on tärkeää, että elinvoimakeskusten toiminta on lähellä asiakkaita ja yrityksiä.

Pohjois-Savon liitto painottaa, että elinvoimakeskuksilla tulee olla mahdollisuus osallistua maakunnalliseen strategia- ja verkostotyöhön yhdessä liittojen, kuntien ja muiden kehittämistoimijoiden kanssa. Tämä vahvistaa yhteistä aluekehittämisen linjaa ja tukee valtion ja alueiden yhteisiä kasvutavoitteita.

Pohjois-Savon liitto

Timo Ollila

Aluekehitysjohtaja
Kuopiossa, 23.10.2025